

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT

ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijendijk, Dr K. Dijk, Prof. Dr V. Hepp, Drs C. Tazelaar en Dr B. Wielenga

Medewerker(s): Dr H. A. van Andel, Solo; J. van Andel, 's Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Drs W. E. Engelken, Harderwijk; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Delft; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thijss, Meppel; Dr H. Th. Vollenhoven, 's Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Broestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1,25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland en Ned. Indië f9.— per jaar.
Advertentie: 35 ct. per regel.

INHOUD: Open brief aan den heer N. Baas, inzake zijn artikelen over „Reformatie-mentaliteit I. — Uit de Schrift: Heilige Anthoon (Gen. 3:15). — Kerkelijk Leven: De loochening der Gemeene Gratie, IV. — Genoegen nemen. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Socialisme of Bedrijfsorganisatie, V. — Kuypers-Bibliografie, LX. — Wijsbegeerte: In de school der Wijsbegeerte, VI. — Literatuur en Kunst: Nieuwe Boeken, I. — Uit de Buitenlandsche Kerken: De Geest. Kerk in Hongarije, VII. — Perschoon. — Kerknieuws.

OPEN BRIEF

aan den heer N. Baas, inzake zijne artikelen over „Reformatie-Mentaliteit”.

I.

Geachte Broeder Baas!

Gij hebt ons, lezers van De Reformatie, het genoegen aangedaan, op vijf achtereenvolgende Zondagmiddagen bij ons op bezoek te komen en bij die gelegenheid een aantal meer of minder belangrijke opmerkingen over allerlei onderwerpen ons te doen hooren.

Reeds onderbreekt ge me en zegt: „Dominee, u moet niet aan die onwaarschijnlijke beleefdheidsvormen meedoen en handelen als een mevrouw, die een heel vervelende visite heeft, niet weet hoe het mensch weg te krijgen, eindelijk haar naar de voordeur heeft gelooft en hartelijk afscheid neemt met de boodschap: „tot het genoegen u weer te zien!” en dan binnensmonds zegt als de deur toegaat: „maar ik hoop, dat je nooit weer terugkomt, akeligheid!” Hoe kunt u zeggen, dat ik den Reformatie-lezers het „genoegen” deed, terwijl u zeer goed weet, dat heel wat menschen mij alles behalve voor hun plezier op visite hadden en blij zijn, dat ik eindelijk mijn mond houd!”

Beste broeder — zou ik willen antwoorden — ge vergist u. Ik heb niet minder dan gij een afkeer van ijdele vormen en bedoel ten volle wat ik schreef. En dat ook niet in den ironischen zin: velen vinden het een genoegen als zij zich eens hoos kunnen maken — maar zonder eenige reserve. Ge hebt de gave om de dingen te zeggen op zulk een wijze, dat men u moet lezen; en ge hebt ons vertrouwen, dat gij spreekt omdat het hart u daartoe dringt; terwijl we ook ervan overtuigd zijn, dat gij onze beginselen liefhebt en voor het Woord Gods heeft. Wanneer de anonymus in het Handelsblad, dien ik onlangs in De Heraut onderhanden nam en die u zoo „frisch” vond, allerlei reformatorischen kost zijnen lezers voorzet — dan beseffen onze menschen, dat er iets niet in den haak is en trekken zich terug uit een soort van intuïtief gevoel. Maar gij zijt een heel ander mensch, en komt open en eerlijk met ons praten, uit liefde voor de goede zaak. Dat bemerken we heel goed. Dat waardeeren we. En al zegt ge dan verschillende dingen, die we niet met u eens zijn; ja al moeten we ons soms wel eens over wat ge schrijft bedroeven: in het algemeen genomen juichen we het toch toe, dat ge uw hart eens hebt gelucht en meen ik veler tolk te zijn, wanneer ik u dank voor uw artikelen.

Nu hebt ge een en andermaal ons gezegd, dat uw doel was, ons uit onze tent te lokken, opdat we over de door u aangeroerde onderwerpen met u van gedachten zouden wisselen.

Hier en daar hoorde en las ik, dat men tegen zulk een methode nogal bezwaar had: een blad, dat leiding geeft, moest zoo'n discussie niet toelaten. Men zag reeds een Da Capo van de artikelenreeksen Van der Vaart-Smit-Hepp; doch die vrees is ongegrond. Ik geloof — al zullen sommigen nog er aan moeten wennen — dat het eigen karakter van ons blad onder meer ook daarin moet uitkomen, dat het een vrije en ongedwongen uitdachtenwisseling over belangrijke onderwerpen toelaat.

Men heeft De Reformatie wel eens een dou-

blure van De Heraut genoemd — gij zinspeelt ook even daarop. Doch dat is niet juist. Ik meen dat beide bladen de ernstige bedoeling hebben, ons Gereformeerde leven te dienen, ook in zoverre dit reformatie van nood heeft. Om begrijpelijke redenen beperk ik mij tot de artikelen van den hoofdredacteur van De Heraut Prof. Dr H. H. Kuiper: mij dunkt, dat wie zou durven ontkennen, dat deze ten eerste medewerken in de richting van voortdurende reformatie, daarmede zou toonen, ze nooit goed te hebben gelezen. Maar het verschil tusschen De Heraut en De Reformatie ligt voor mij daarin, dat het eerste blad leiding geeft naar de methode: „Zoo is het!”, terwijl het tweede de andere methode volgt: „Laat uit de botsing der meeningen de waarheid geboren worden!”

Beide methoden hebben haar voordeelen en haar bezwaren. Die van De Heraut heeft vóór, dat de eenheid van leiding aan haar kracht en het gemak om haar te volgen ten goede komt. Die van De Reformatie heeft vóór, dat een zaak van alle zijden bezien wordt en de zelfstandigheid van het oordeelvellen wordt bevorderd. Daartegenover heeft de methode van De Heraut het gevaar der apodictische bewering en van het doen volgen door dik en dun, terwijl die van De Reformatie het nadeel heeft, dat de menschen niet meer weten hoe ze het hebben en verward raken in de wederzijds aangevoerde argumenten; waarbij dan nog komt, dat een gedachtenwisseling op het papier ten aanschouwe van een grooten kring allicht tot vinnigheden en debaters-trucjes verleidt, die niet moesten voorkomen. Maar wat is er op aarde zonder bezwaar en onverdeeld goed?

Ik ben blij, dat we beide bladen hebben en geloof, dat ze elkander aanvullen. Vandaar dan ook, dat Prof. Grosheide, Dr Dijk en ik niet het minste bezwaar hebben, om aan beide onze krachten te wijden. Vandaar ook, dat ze beide in een grooten lezerskring zich mogen verheugen en in zeer vele gezinnen heel gezellig naast elkaar op tafel liggen.

Juist dus om te helpen, dat De Reformatie overeenkomstig de tweede methode leiding geeft, maak ik gebruik van uw vriendelijke uitnodiging en kom ik eens over enkele dingen met u praten. Ook anderen hebben zich daarvoor aangemeld, en ik zal hun dus — om een jaarfeesten-term te gebruiken — niet het gras voor de voeten wegmaaien. Ik zal niet alles zeggen wat ik over de in uw artikelen aangevoerde onderwerpen op mijn hart heb. Maar in enkele korte artikelen wil ik u 't een en ander antwoorden, hopen de daarbij den broederlijken toon te bewaren en geen verkeerde dingen te zeggen. Mocht ik desondanks u in een of ander opzicht hinderen, dan vraag ik u reeds bij voorbaat vergeving, en zeg: broeder, dat heb ik niet bedoeld en niet gewild!

Genoeg ter inleiding, voor u en voor anderen. Toch ben ik nog niet toe aan de behandeling van de reformatorische verlanglijst, die ge ons hebt voorgesteld, maar moet ik eerst uit den weg ruimen wat mij in uw artikelen heeft gehinderd en bedroefd. Het zijn een drietal dingen; en als we vrij zullen praten, dan moet ik eerst mijn leedwezen daarover hebben uitgedrukt. Ge vergunt me dat wel en zult het me niet euvel duiden?

Mijn eerste bezwaar raakt uw inleiding, dat ge als niet-geleerd en niet-eerwaard man („leek” vindt ge terecht geen reformatorisch woord) hoofdartikelen gingt schrijven.

Mij dunkt: zulke dingen moesten onder ons niet gezegd worden. Ik meen, dat wij als Gereformeerden het eens moeten zijn over enkele heel eenvoudige stelregels, als volgt: 1o het komt niet zoozeer erop aan, wie iets zegt, maar wat hij zegt; 2o als een dominee of professor in een blad schrijft, doet hij zulks niet ambtelijk, maar als particulier persoon, precies als gij, in het anbt — zoo ge wilt — der geloovigen;

zoodat er van „leeken” of wat er op lijkt onder ons geen sprake moet zijn; 3o wat we schrijven moet echter steeds wel overwogen zijn en we moeten het onderwerp, dat we behandelen, beheerschen.

Omdat ik deze gedachten zoo gezond vind, verwondert het me, dat een gezond mensch zooals gij (dit geestelijk bedoeld!) met zulke verontschuldigen begint, die onder ons niet moesten voorkomen en werkelijk zeer onderwetsch zijn. Heelemaal niet modern, heelemaal niet reformatorisch!

Ik bemerk, dat ge mij al weer in de rede valt en zegt: „Ja maar, dat heb ik alleen bedoeld als een soort beleefdheidsvoorafsprake, zonder dat nu zoo zwaar op te nemen!” Vergun me dan u te antwoorden: Ook onze beleefdheidsvormen moeten de critiek kunnen doorstaan; en behalve dat: In het begin van uw vierde artikel hebt ge, in antwoord aan De Heraut, in deze richting op een bedenkelijke wijze voortgeborduurd. Ge hebt gesproken van een dorpeling, die Dr Kuiper voor zich liet denken (dat was anders nog niet zoo'n slechte remplaçant, vind ik!), en gezegd, dat ge uw vrijheid van oordeel u voorbehieldt. Dat spreekt vanzelf, maar in de redepeerling van u vond ik terug, wat men bij het lagere volk wel aantreft: dan zegt een vrouw uit de achterbuurt: „ik ben maar een dom mensch, maar ik weet wat ik weet”; of een eenvoudige landbouwer zegt: „ik ben maar een boerenmensch, maar ik zeg maar”, enz. In beide gevallen bedoelen ze te zeggen, dat ze het beter weten dan de ander, en is hun beroep op hun domheid of boerzinnig niets anders dan een zekere hardnekkigheid tegenover argumenten en autoriteiten. Ik geloof, dat gij dit geheele element er buiten hadt moeten laten en daardoor in een dwaalspoor gekomen zijt. Zeg wat ge zeggen wilt, wie ge ook zijt, en laten dan uw argumenten wegen — dat moet u genoeg zijn.

Mijn tweede bezwaar raakt wat ge over de herziening der belijdenis geschreven hebt. Ik ben het daarin echter zoo volkomen eens met wat Prof. Kuiper in De Heraut schreef, dat ik mij zal beperken tot het noemen van dit bezwaar, zonder verder erop in te gaan. Trouwens, ge toont in uw laatste artikel — wanneer ik me niet vergis — reeds, uw fout enigszins ingezien te hebben, en beroept u nu niet meer op het: „ik ben maar een leek, maar ik weet wat ik weet”, doch belooft, nader op het bezwaar van Prof. Kuiper te zullen ingaan. Ja, die „leeken”-geschiedenis toont hier ook weer haar ellende: het doet niets ertoe, of ge dominee, professor of straatprediker zijt, als ge uw onderwerp maar onder de knie hebt. En nu was de fout van uw artikel over belijdenisrevisie, dat dit onderwerp (althans op de manier, waarop gij het bespreekt) boven uw maat ging.

Ge hadt dit kunnen bedenken; reeds dat Schotel — overigens geen autoriteit! — in zijn noten nadrukkelijk Uytendogaert als zijn bron vermeldt, had u moeten waarschuwen. En als ge eens aandachtig laast wat Kuiper Sr in zijn voorrede van zijn uitgave der „Drie Formulieren van Eenigheid” over dien naam zegt, hadt ge daarover ook niet zoo geschreven als ge deedt.

Vreemd — wanneer de kerken een waarlijk groot-sche daad zoeken te verrichten in den uitbouw der belijdenis, dan komt een reformatorisch mensch daartegen spetteren, in gezelschap van den hoofman der Remonstranten — op die manier doet ge mij denken aan de kinderen, van wier spel op straat de Heiland ons verhaalde en dien men het nooit naar den zin kon maken...

Genoeg daarvan. Ik kom tot mijn derde formeel bezwaar. Het raakt de wijze, waarop ge in uw laatste artikel de Koningin erbij haalt. Ge haalt het over het „leuteren” der bladen over het toilet van Hare Majesteit, en wildet liever hooren over het kapothoedje enz. eener oude ziel. Lieve broeder, nu meen ik, dat er wel „geleuterd” werd, maar dan aan uw kant; en dat het van weinig „soci-

aal besef" getuigt zulke tegenstellingen te maken. Lant dat maar over aan socialist en communisten! Wanneer onze Vorstin op officieel bezoek zich den volke vertoont, behoort haar toilet ook tot haar majesteit en is er m.i. niet het minste bezwaar tegen, dat de pers daarvan wat vertelt. Ze is ook niet zoo dwaas, te meenen, dat dit „banen" zijn, „waarin ze de Oranje-liefde leidt". Heusch, in Wijnkoop's mond verwacht ik geen andere taal dan zulke; doch als gij zoo iets zegt, dan kijk ik verwonderd en bedroefd op, en heb geen andere verklaring dan: hij draafde wat door, doch bedoelde het niet zoo kwaad.

Toch moeten we in onzen tijd vooral in dit opzicht op onze woorden passen, nu de eerbied voor de gezaghebbers overal wordt ondermijnd; en daarom spijt het me wel zeer, dat ge deze tirade in druk liet verschijnen en haar niet bij de correctie hebt geschrapt.

Ge dacht misschien nog een vierde bezwaar te hooren, n.l. uw ironischen toon? Och neen; ik heb diezelfde kwaal te pakken en kan dat best hebben. Temeer, omdat ik duidelijk de „verborgen smart", die volgens uw vijfde artikel „achter uw woorden" trilt, heb gevoeld. Daarvan dus niets.

Nu, volgens afspraak ontvangt ge D.V. de volgende week weer een brief van mij in dit blad, en hoop ik dan, nu het meer formeel afgehandeld is, tot het meer materiele over te gaan.

Met broederlijken groet,

J. C. DE MOOR.

UIT DE SCHRIFT.

Heilige Antithese.

En Ik zal vijandschap zetten tusschen u en deze vrouw en tusschen uw zaad en tusschen haar zaad; datzelve zal u den kop vernemen en gij zult het de verzenen vermoorden.

Genesis 3:15.

Er mogen militante figuren zijn, die zich in het bestaan van de antithese, welke de menschen in tweeën deelt en dat in elke levenssfeer, verlustigen; die het zich niet kunnen voorstellen, dat zij in een wereld zonder strijd ooit zouden kunnen aarden, op den bodem van elke christenziel ligt het verlangen, dat die antithese worde opgeheven.

Van het naderend Kerstfeest gaat zulk een verrukking uit, omdat men dan voor het geestesoor de engelen hoort zingen van Hem, die onze vrede is.

Het ware Godskind kent geen antithese-wellust. Veeleer is het bestaan van zulk een antithese hem tot een gedurige smart.

En hij verwerpt zich dan ook krachtig tegen de beschuldiging, dat hij die zou hebben geschapen. Hij verdedigt zich, dat hij die vond.

Zelfs werpt hij het verwijt naar de aanklagers terug en wijst er op, hoe eens heel onze Westersche wereld christelijk was en zoo niet innerlijk, dan toch voor het niterlijke boog voor Hem, die in Bethlehem de dienstknechtsgestalte aannam. Doch hoe later het ongelooft de kribbe heeft ontwaard, met Herodes het Christuskindeke vervolgd.

Menigmaal en dan in oogenblikken van allerleerste godsvrucht, slaakt hij de Pantusverzuchting: ik wenschte wel van God, dat alle menschen waren, gelijk Ik.

En het lied is hem lief:

Och, dat aller menschen tongen
Aller engelen stem, o Heer!
Samenstemden, samen zongen
Eeuwig van Uw lof en eer!

En toch, dieper moet gij peinzen.

Naar den oorsprong der antithese moet gij terug. Hoe verandert het dan alles.

Die antithese is niet uitgedacht door menschen, die ijveren voor de eere Gods.

Niet door de geslachten der opstandelingen, die het scheppingsrecht van den Almachtige over hen ontkennen.

Maar door Godzelf.

„Ik zal vijandschap zetten."

Zoo luidde het Godswoord aan het begin der historie.

Ik!

Geweldige gedachte!

Ze doet u als nederknien onder het loover van het Verloren Paradijs.

Ik!

Ge komt van uw vermoeden terug, als zou de antithese in de menschenwereld van onheilige origine zijn.

God heeft haar in het leven geroepen.

En gij, die belijdt, dat heilig al Gods wegen zijn, moet, hoeveel ook in uw gemoedsleven er zich tegen verzet, die antithese als heilig leeren eerbiedigen.

En ze is heilig.

Zalig zelfs.

Voor uw geloof.

Maar wanneer het geloof doorwerkt, ook voor uw gevoel.

Zonder die antithese zoudt gij in synthese, in samenstelling en samenstemming hebben geleefd.

Met alle menschen, maar ook met alle duivelen. De zonde, opzichzelf verscheuring, smeedde een hand en strengelde het lot van slangenzaad en vrouwenzaad ineen.

De zonde-synthese moest eindigen in den eeuwigen dood. In den pool van vuur en van sulfer.

Zoudt gij worden behouden, dan moest die synthese worden verbroken en een antithese ontstaan.

Dat deed God.

Ik zal vijandschap zetten.

Gezegd zij die antithese.

Want zij beteekent: losmaking uit den greep, des duivels! Verschooning van het verderf! Zelfstandigheid tegenover den Boozel! Zaligheid!

Zwijgen moet gij Gode, dat Hij aan de slang zaad heeft gegeven onder de menschen. Dat het vrouwenzaad niet enkel vrouwenzaad is. Dat Manninne niet alleen een moeder werd der levenden, maar ook der dooden. Dat Hij de antithese niet zuiver deed loopen tusschen duivel en mensch, maar tusschen den duivel en de kinderen van Zijn welbehagen.

Maar prijzen moet gij Gode, dat die antithese bestaat. Anders zou geen vleesch behouden worden.

Prijzen moet gij Gode, dat het Woord vleesch is geworden om die antithese uit te werken.

Daardoor schijnt Christus een tegenstrijdigheid in Persoon.

Hij is de Vredenvorst, maar ook de Tweedracht-zaaier. Want Hij is gekomen om den mensch tweedrachtig te maken tegen zijn naaste.

Hij is de Rotsteen van uw heil, maar ook de Steen des aanstoots en de Rots der ergenis.

Met Christus werd de antithese niet als woord, niet als abstrakcie, niet als daad, maar als Persoon geboren.

Aanbid dan op uw Kerstfeest Hem, als de heilige Antithese.

Maar zoo Hij ook voor u in de kribbe lag, zoo ook gij uit God geboren zijt, zal die antithese ook in uw persoon hervonden worden.

In anderen zin dan in Christus.

Christus was enkel vrouwenzaad. Het slangenzaad vond Hij tegenover Zich en buiten Zich. Want Hij kende geen zonde.

Gij zijt echter slangenzaad en vrouwenzaad tegelijk.

Slangenzaad naar den ouden mensch in u, die verdorven wordt.

Vrouwenzaad, insoover gij in Christus Jezus tot een nieuw schepsel geworden zijt.

Gij draagt de antithese binnen in u.

Daarin hebt gij te zien de vervulling der moederbelofte aan u: Ik zal vijandschap zetten.

Die antithese moge uw dagen vereindigen, dankt uw God, dat gij ze bij uzelf waarneemt.

Ware ze afwezig, gij leeftet zonder hoop in de wereld.

Maar nu zij er is en zij u benaauwt, hebt gij in haar het teken, dat God ook aan u in het Paradijs gedacht.

Zalig is de persoonlijke ervaring der heilige antithese!

Daarmede kunt gij met wijding Kerstfeest vieren.

Daarmede kunt gij in vrede henengaan.

HEPP.

KERKELIJK LEVEN.

De loochening der Gemeene Gratie.

IV.

In Amerika is onder de Gereformeerde broederen ernstig geschil gerezen over het leerstuk van de Gemeene Gratie.

Er zijn er, die meenen, dat deze leer onschijnbaarlijk is en daarom de Gemeene Gratie loochenen. De stand van de kwestie wordt uiteengezet in de brochure van Ds J. K. van Baalen: „De loochening der Gemeene Gratie, Gereformeerd of Doopersch".

Ds van Baalen ziet in dit geschil een beginselstrijd tusschen Calvinisme en Anabaptisme en meent, dat in Hollandse kringen in Amerika nog maar al te veel van den Dooperschen zuurdeegem te bespeuren valt.

Om onze lezers voor te lichten, volgen we den schrijver op den voet.

We wenschen echter deze zaak geheel los te maken van de Jansen-kwestie.

Ook werpen we ons niet als scheidsrechter tusschen de Amerikaansche broeders op.

Daarom blijven hun personen buiten geding.

Zij, die in Amerika de Gemeene Gratie loochenen, zellen de uitspraken van godgeleerden als Kuyper en Baynick, in deze kwestie eenvoudig op zij en bedoeuen daarbij niet steeds het verschuldigde respect.

Voor hen in het Noachitische Verbond een verbond van particuliere genade.

Ook wordt volgens hen, het leven der wedergeboorte niet gedragen door het leven uit de schepping.

Eveneens is ook het verbond der bijzondere genade aan alle zijden omringd door een algemeene genade, gelijk een kern door haar holster.

Er bestaat, zoo gaan zij verder, geen genade, dan in het bloed van Christus en in den natuurlijke mensch is er van vatbaarheid voor genade in het hart geen sprake.

Tot den natuurlijke mensch vloeden wel uitwendige zegeningen, welke voor den geloovige bestemd zijn, al, maar die zegeningen verkeeren voor hem in een vloek.

Daartegen nu brengt Ds van Baalen zijn be-

zwaren in. Hij ontdekt rationalisme in de redeneering zijner tegenstanders. Maar vooral legt hij hun ten laste een eenzijdige theologie, die alleen uitgaat van de leer der uitverkiezing.

Met de voorbeelden van Farao's dochter en de bekeering der Ninevieten op de prediking van Jona, wil hij aantoonen, dat de gaven Gods aan de onwedergeborenen, dezen niet nog goddeloos maken.

Hij meent in de loochening der Gemeene Gratie te herkennen, de dwaling van het Anabaptisme, waaraan de praktijk van de „mijding" onafscheidelijk verbonden was.

Vóór we nu op de zaak zelf ingaan nog eenige opmerkingen.

Wij zouden het bijzonder betreuren, wanneer deze kwestie een blijvende twistappel werd in onze Amerikaansche zusterkerken.

En nu is het ons volstrekt niet te doen om ons met eens anders doen te bemoeien.

Maar uit oprecht meeleven met deze kerken zouden we gaarne een raad willen geven.

Men gelieve hierin geen onbehoorlijke inmenging te zien.

Veeleer schrijve men het op rekening van onze bezorgdheid, dat, wanneer men den strijd op de aangevangen wijze doorzet, de verwijdering tusschen beide partijen al grooter zal worden en secheuring niet zal kunnen uitblijven.

Wij zijn er Gode zoo dankbaar voor, dat er ook in Amerika Gereformeerde Kerken zijn.

In vele landen treft men soms nog wel kerken van Gereformeerden oorsprong aan, maar die hun Gereformeerd karakter hebben verloochend.

Met het internationaal karakter van ons Calvinisme is het droevig gesteld.

Maar waar dan na Nederland in Amerika het Gereformeerde element het sterkst uitkomt, kan het ons niet koud laten, hoe de geschiedenis der Gereformeerde Kerken daar verloopt.

En jammer, duizendwerf jammer zou het zijn als de splijtzwan er voortwoekerde en in plaats dat de eenheid er verhoogd werd, de verdeeldheid er grooter zou worden.

Met het oog daarop vragen we onzen broederen aan de overzij van den Oceaan, dat zij deze kwestie op de voorzichtigste wijze behandelen en niet door het vuur van hartstocht aanblazen.

Het geldt hier een misverstand.

Ook tot op zekere hoogte een verklaarbaar misverstand.

Daarover straks nader.

Laat men dan niet beginnen met op grond hiervan elkander te verketteren.

Hoe scherper wederzijds de aanval is, des te moeilijker zal het straks zijn op de verkeerde meening terug te komen.

Soms kan het noodig zijn scherp te wezen.

Een regel aan te geven, wanneer men voor scherp te niet mag terugdeinzen en waameer men haar moet toepassen, is niet doenlijk.

Dat moet men zielkundig voelen.

En nu zegt mijn zielkundig voelen mij, dat het in Amerika verkeerd gaat, wanneer men niet alles doet om deze kwestie tot de kleinste mogelijke proportiën te herleiden.

Daarvoor behoort men zich vóór alles te spannen aan persoonlijke onaangenaamheden.

Het is de ernstige toeleg van Ds van Baalen in zijn brochure geweest zich daarvan verre te houden.

Over het geheel is hem dit vrijwel gelukt.

Maar toch niet altijd.

Als hij b.v. zich verontschuldigt, dat hij niet eer tegen de loochening der Gemeene Gratie heeft gewaarschouwd, omdat hij de artikelen van hem, dien hij aanvalt, sinds lang niet meer las van wege hun breedsprakigheid en hem ook later nog die breedsprakigheid onder den neus dwijt, dan loomt hij zich niet genoeg in.

In dit verband aan zulk een scribenten-ondeugd te herinneren zet in negen van de tien gevallen kwaad bloed.

Ook wanneer hij Jona den geestelijken voorvader noemt van het tweetal predikanten, die hij bestrijdt, gaat hij buiten de schreef.

Zoo iets kan beter in de pen gehouden.

Ik geloof, dat Ds van Baalen dit ook wel zal toestemmen.

Maar nu nog iets.

Hij legt bedoelde twee predikanten-anabaptisme ten laste.

Dat is op zichzelf een zware beschuldiging.

Mij dunkt een te zware.

Laat men elkander toch niet zoo spoedig bij de ketters indeelen.

Men kan in zulk een geval zeggen: het ligt op de Doopersche lijn, of: wanneer men konsekwent wil zijn, moet men op den duur bij het anabaptisme uitkomen.

Dan geeft men beter de werkelijkheid weer.

Men is niet zoo hard in zijn oordeel en tevens meer waar.

Want de inkonsekwentie speelt bij hen, die de leer van de Gemeene Gratie loochenen, een groote rol.

Die inkonsekwentie bewaart hen er voor naar de anabaptistische dwaling af te zakken.

Met die inkonsekwentie moet rekening gehouden en die moet worden aangewezen.

Dan staat men sterker.

En men
men verant
Ook dit
De leer
Baynick
Vóór die
een eigen
Dat nu d

hij de Ger
stuitte, laa
ken wat o
lande slui
Er was
Gereformee
Dat dit
formeerd
zoo nauw
Dat men
denkbeeld
gangers ve
de hand.

Nu heeft
Hij rankt
zelf vertro
Maar nu
anderen zo
En om h
een zekere
Daarom
gebruikt
De rui
zaam.

Men over
Zulke ge
En het i
mag doen
te leggen.

— Genoeg

In den
weer over
is een eig
dienaren: t
Gelukkig
het niet te
twistvuur
Wij hadt
te wijzen
opleiding b
boven uiter
Over die
we niet.
Zeker, z
Maar dat
Als we
hoogleerare
samenwerk
een dubbel
peljke taal
Was er a
den we di
Dij voor
voor ons n
theologisch
En als n
deze toest
dan kunne
dat het vri
Daarover
Maar we
minst van
Ondangs
verklondig
(om het ee
gemengde
worden.

Tot op
Maar me
Dat Dr
van het w
en daarin
formeerde
den voorbr
Hier kom
waaronder
Doleantie v
Hieromtr
te s-Grave
Zoo be
talen der
woorden al
ten eer
ten elf
slotverkl
Leeuward
„En eir
leeraars
nodelen
dat de k
inrichti
ren te h
geleerde
Altius v
verklaring
van vrije
verandering
van kerke
Words; e
den eisch